

VALGE RAAMAT väljaminevate investeeringute kohta COM(2024) 24

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 08.03.2024

KOKi esitamise tähtpäev 27.03.2024

VV esitamise tähtpäev 04.04.2024

Vastutav ministeerium: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Kaasvastutajad: Kaitseministeerium (sh Välisluureamet), Välisministeerium, Siseministeerium (sh Kaitsepolitseiamet), Kliimaministeerium, Rahandusministeerium, Justiitsministeerium (sh Konkurentsiamet), Riigikantselei (JRKB), Haridus- ja Teadusministeerium.

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152¹ lg 1 p 2);

Seisukoha võtmist peab oluliseks peaminister või minister (VVS § 20¹ lg 2);

Sisukokkuvõte

20. juunil 2023 vastu võetud ühisteatises Euroopa majandusjulgeoleku strateogia kohta rõhutatakse, et avatud üleilmsed turud on nii vastupanuvõime kui ka konkurentsivõime seisukohast ELi majandusliku edu ja julgeoleku aluseks. Samuti tunnistatakse, et kui tundlikud tehnoloogiad ja investeeringud lahkuvad EList viisil, mis võib ohustada rahvusvahelist rahu ja julgeolekut, võib see põhjustada julgeolekuriske. Eelkõige viidatakse tehnoloogia ja oskusteabe lekke ohule seoses väljaminevate investeeringutega (st ELi ettevõtjate investeeringud kolmandatesse riikidesse) kitsalt piiritletud kõrgtehnoloogiasse, mis võib suurendada sõjalist ja luurevõimet jõududel, kes soovivad kasutada neid võimeid rahvusvahelise rahu ja julgeoleku ähvardamiseks.

EL juba piirab kahesuguse kasutusega tehnoloogia eksporti. Üha enam tuntakse aga muret selle pärast, et tundlik tehnoloogia ja oskusteave võivad sattuda valedesse kättesse seoses väljaminevate investeerimistehingutega, mille suhtes ei kohaldata praegu kontrollimehhanisme. Nii võib näiteks juhtuda, kui ELi tipp tehnoloogia jõuab riikidesse, kus tsiviil- ja sõjalise

tegevuse piirid on hõgustunud. Sellist tehnoloogiat või oskusteavet võidakse kasutada nende sõjalise ja luurevõime tugevdamiseks, mis omakorda võib ohustada ELi ühist julgeolekut.

Sarnane seos on olemas väljaminevate investeeringute ja sissetulevate otseinvesteeringute vahel. ELil on juba olemas raamistik sissetulevate otseinvesteeringute kontrollimiseks, eelkõige tundliku tehnoloogia puhul. Kuigi riskantsete investorite sissetulevaid investeeringuid tundliku tehnoloogiaga ELi äriühingutesse võib sissetulevate otseinvesteeringute taustauuringute korra alusel kehtestatud meetmetega piirata või keelata, on olemas oht, et asjaomased ELi äriühingud võivad teha sellise tehnoloogia samadele investoritele kättesaadavaks väljaminevate investeeringute kaudu. Ent selliseid väljaminevaid investeeringuid praegu isegi ei jälgita. See võib õõnestada meie olemasoleva kontrolli tõhusust ning seega ELi kui terviku ja üksikute liikmesriikide julgeolekut.

Kasvavad mured rõhutavad vajadust käsitleda seda küsimust tähelepanelikult, et mõista:

1. milliseid investeeringuid tehakse ELis teatavatesse elutähtsatesse tehnoloogiatesse;
2. kas sellised investeeringud võivad realselt ohustada ELi või liikmesriikide julgeolekut ja kui nii, siis
3. mil määral on sellised riskid maandatavad olemasolevate vahenditega või kas nad õigustaksid täiendavaid poliitikameetmeid ELi või liikmesriigi tasandil.

ELi lahenduse väljatöötamiseks väljaminevate investeeringutega seotud probleemidele on vaja lahendada mitu küsimust:

- i) teha kindlaks võimalike probleemide ulatus,
- ii) mõista ELi väljaminevate investeeringute ulatust ja laadi, kogudes asjakohaseid andmeid ja tõendeid, ning
- iii) hinnata, kas sellised investeeringud tekitavad või süvendavad selgelt tuvastatavaid julgeolekuriske. Teiseks peaksid EL ja liikmesriigid hindama vajadust proportsionaalsete ja sihipäraste meetmete järele tuvastatud riskide maandamiseks olemasolevate vahendite või uute leevendusmeetmete abil riiklikul ja/või ELi tasandil.

Põhjalik hindamine nõuab head arusaamist ELi investorite väljaminevatest investeeringutest ning tehnoloogiast ja oskusteabest, mida asjaomaste tehingute puhul võidakse edasi anda. Samuti nõuab see põhjalikku arusaamist väljaminevate investeeringutega seotud julgeolekuriskidest, et hinnata võimalikke lünki olemasolevates kaubandus- ja investeerimisjulgeoleku tagamise vahendites.

Käesolevas valges raamatus kirjeldatakse väljaminevate investeeringutega seotud ELi ettevalmistava töö hetkeseisu. Selles visandatakse edasised sammud praeguste probleemide mõistmiseks ja lahendamiseks ühtse ja tulemusliku ELi lähenemisviisi abil.

Valge raamatu eesmärk on kutsuda huvitatud sidusrühmi üles esitama märkusi ja teavet, et aidata komisjonil koostöös liikmesriikidega kindlaks määrata kohaldamisala tulevasele komisjoni soovitusel väljaminevate investeeringute kohta. Valge raamat aitab komisjonil mõista sidusrühmade seisukohti ja muresid ning olla kursis ELis ja liikmesriikides toimuvate arutelude ja analüüsidega väljaminevate investeeringute ja üldise majandusjulgeoleku teemal.

Kaasamine

Kaasata kõik asjassepuutuvad sidusrühmad ja partnerid, sh Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Kaitse- ja Kosmetotööstuse Liit, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Elektroonikatööstuse Liit, Keemiatööstuse Liit, Masinatööstuse Liit, Ravimitootjate Liit, Eesti Pank, Rahapesu Andmebüroo, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus, Tehnopol, Tehisintellekti- ja robotikakeskus AIRE, Eesti era- ja riskikapitali assotsiatsioon (EstVCA), FinanceEstonia. jne.